

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ОКАЗІОНАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У ГАЗЕТНИХ ТЕКСТАХ.

Оніщенко Юлія

За рівнем розвитку мови можемо судити і про рівень розвитку суспільства. Мова є свого роду довготривалою знаково-понятійною пам'яттю людини як суспільного індивіда, яка є необхідною для збереження придбаних знань і передачі накопиченого соціального досвіду у процесі спілкування.

У прагматичному аспекті мова розглядається як знаряддя здійснення цілеспрямованої діяльності людини. Будучи засобом передачі інформації, мова тим самим впливає на комунікантів у процесі спілкування. У цьому контексті мова трактується як особлива система знакових засобів, яка, функціонуючи в сфері людської діяльності, по-своєму регулює поведінку людини.

Прагматичною властивістю інформації є її цінність. Цінність всякої інформації, її прагматичний рівень залежать від того, наскільки дана інформація сприяє досягненню поставленої мети, адже спілкування безпосередньо пов'язане з конкретним комунікативним наміром (інтенцією). Це обумовлює необхідність особливої стратегії у виборі мовних засобів, що відповідають подібним вимогам [1, с. 28].

Постановка проблеми: Фразеологія кожної мови тісно пов'язана з життям народу, ментальної культурою, побутом, звичаями, традиціями, історією, літературою, навіть з природним оточенням. Останнім часом усе більше журналістів при написанні статей вдаються до трансформації узуальних фразеологізмів для привернути увагу читача до своєї статті, до своєї оригінальної мовної особистості.

Мета статті – розглянути принципи творення та функції okazіональних фразеологізмів у мові газетних статей.

«Послідовне, хоча дуже різне і в різних комбінаціях реалізоване чергування експресії і стандарту, виступаючи основною властивістю газетного мови, забезпечує надійне донесення до читача змістовно-інформаційної сторони з її буденністю, діловитістю, строгістю, однозначністю,

інтелектуальної точністю і воздействующе-організуючою сторони з її винятковістю, емоційністю, навіть сенсаційністю ». [3, с.85].

Залучаючи фразеологізми, публіцисти використовують їх як одно з самих яскравих виразних засобів мови. Виділюють два основних типи функціонування фразеологічних одиниць: 1) узуальне використання (без зміни семантики і структури); 2) okazionale використання (із зміною семантики і структури).

Термін «okazionale слово» запропонував Н.І. Фельдман у статті «Okazionalnye slova i leksikografija». Під okazionalnym словом розуміють слово, утворене з мовної малопродуктивною або непродуктивною моделі, а так же по okazionalnoj (мовної) моделі і створене на певний випадок або з метою звичайного спілкування, або з метою художньої [5, с.154].

Використання okazionalizmів журналістами - це своєрідний спосіб стати новатором у мові. Але це так само і можливість виділити особливий ознака предмета, підкреслити авторський погляд на предмет, ознаку або дію, загострити авторську думку, оновити засіб вираження. Іншими словами, це можливість привернути увагу читача до своєї статті, до своєї оригінальної мовної особистості [2, с. 37].

Для створення нових, okazionalnih фразеологічних одиниць журналісти вдаються до різноманітних способів трансформацій фразеологізмів. Нові ФЕ виникають спочатку в мові однієї людини і можуть бути повторені іншими носіями мови. Але до тих пір, поки дана одиниця функціонує на рівні мови, вона залишається okazionalizмом або авторським вживанням. Лише повторена багато разів і стала надбанням мови, дана одиниця стає узуальною ФЕ.

Okazionalna трансформація ФО підпорядковується закономірностям, які визначаються специфікою фразеологізмів як стійких словосполучень. Усі наявні класифікації способів подібної трансформації зводять усі види індивідуально-авторського перетворювання в дві великі групи: перетворення та переосмислення стійких сполук. До першої відносять фразеологізми, які зазнають усіляких структурних змін без змін їх семантики; до другої – із зміною семантики.

У процесі творення okazіоналізмів, автори статей нерідко вдаються до okazіональної фразеологічної деривації. Виходячи із трактування фразеологічної деривації як процесу творення фразеологічних одиниць від фразеологічних одиниць, під okazіональною фразеологічною деривацією розуміємо творення okazіональних фразеологізмів від узуальних фразеологізмів.

Для виділення розряду okazіональних фразеологізмів, які було утворено від узуальних, необхідно деференціювати два типи okazіональних перетворень ФО:

1) Okazіональні зміни семантики і/або структури, які не призводять до порушення тотожності ФО; наприклад: «Мовний закон КК відкрив *«ящик Пандори»*, стали явними потужні адепти зовнішнього впливу на прийняття рішень українською владою навіть у не передбачений законом спосіб».

2) Структурно-семантичні перетворення, в результаті яких виникають словесні комплекси, які мають статус okazіональних фразеологізмів. Наприклад: «Наслідком такого ставлення держави є скорочення кількості науковців (у 3,7 рази за роки незалежності, особливих утрат зазнали природничі й технічні науки), загальне зниження престижу наукової праці, *«постаріння»* науки через неможливість залучення до неї в достатніх обсягах талановитої молоді».

В результаті переваги першого типу утворюються різноманітні індивідуально-автовські використання ФО (okazіональні варіанти), які конкретизують смисловий зміст, посилюють експресивність, видозмінюють емоційно-оцінний план в рамках тотожності ФО.

До найбільш продуктивних способів okazіональної фразеологічної деривації належить виділення ФО із складу вихідної ФО, утворення по аналогії, утворення по контрасту, утворення по конверсії [4, С.122-132].

Таким чином, okazіональні фразеологізми, на відміну від одиниць системи мови, функціонують лише в одиничних комунікативних актах, лише у тому контексті, в якому виникають. Okazіональним ФО, як і узуальним, притаманні ідіоматичність та стійкість. Специфіка ідіоматичності та стійкості ФО полягає у

тому, що ці якості проявляються лише в одиничних контекстах, які слугують вказівним мінімумом. Ці контексти неповторні тому що є результатом індивідуальної творчості, як і образні звороти, які в них виникають.

Утворені від узуальних okazіональні фразеологізми, суттєво відрізняються характером мотивування значення від ФО, які було утворено на основі перемінних сполучень слів. Образне мотивування та актуальне значення okazіональних фразеологізмів, які виникли на основі змінних сполучень, повністю обумовлені контекстом структурно-семантичних єдностей, які їх містять, або текстом у цілому. Значення та образна основа okazіональних фразеологічних деривацій узуальних ФО обумовлена контекстом в якому вони виникають та семантичною структурою твірних ФО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Володина В.М. Язык средств массовой информации. / В.М.Володина – М.: Академический проект. Альма Матер, 2008. – 766с.
2. Дорофеева Е.Н. Okказиональное слово в современной русскоязычной газетно-журнальной коммуникации (коммуникативно-прагматический и социокогнитивный аспекты): Дис... канд. фил. Наук 10.02.02 / Киевский нац. ун-т. им. Т.Шевченко. Институт филологии. – К., 2003, – 214с.
3. Костомаров В.Г. Русский язык на газетной полосе. / В.Г.Костомаров – М.: Изд-во МГУ, 1971. – 266с.
4. Малерович А.М. Okказиональная фразеологическая деривация в текстах литературных произведений. / А.М. Малерович // Языковые и речевые единицы в лексике и фразеологии русского языка: Сб. научных трудов / Курский пед. институт; Редкол.: Р.Н. Попов и др. – Курск, 1986. – 164с.
5. Ханпира, Э.И. Об okazиональном слове и okazиональном словообразовании. / Э.И. Ханпира // Развитие словообразования современного русского языка. – М., 1966. – С. 153 - 166.

Стаття розглядає принципи творення та функції okazіональних фразеологізмів у мові газетних статей, а також проблему використання okazіональних фразеологічних одиниць авторами для привертання уваги читача до своєї статті.

Ключові слова: узуальні та окказіональні фразеологізми, фразеологічна деривація, ідіоматичність, стійкість.

Статья рассматривает принципы образования и функции окказиональных фразеологизмов в языке прессы, а так же проблему использования окказиональных фразеологических единиц авторами газетных статей.

Ключевые слова: узуальные и окказиональные фразеологизмы, фразеологическая деривация, идиоматичность, устойчивость.

The article considers the principles of formation and functions of occasional phraseological units in the language of the press, as well as the issue of the use of occasional phraseological units by authors of newspaper articles.

Key words: usual and occasional phraseological units, phraseological derivation, idiomaticity, stability.